

9. Слава Богу за журнал Путешественник // Путешественник. – 1924. – №1. – С.2.

10. Стронстад Р. Теология Святого Духа в понимании евангелиста Луки / Роджер Стронстад. – Спрингфилд: Life, 2005. – 20 с.

11. Чи прийняли ви Духа Святого увірвавши? Діян.19:2 // Путешественник. – 1929. – №2. – С.9.

12. Bornovolokov O. The Development of Pentecostalism in Russia and the Ukraine / Oleg Bornovolokov // European Pentecostalism / Oleg Bornovolokov. – Boston: Brill, 2011. – P.279.

13. Donev D. Ivan Voronaev: Slavic Pentecostal Pioneer and Martyr / Dony Donev. // AG Heritage. – 2010. – P.51.

14. Smolchuck F. From Azusa street to the U.S.S.R // F. Smolchuck. – Arcadia: 1992. – P.13.

References

1. Atkinson U. Kreschenie Duhom / Uilyam Atkinson. – Cherkassy: Kollokvium, 2017. – 3 s.

2. Barrat T. Obetovanie Ottsa ili sila svyishe / Tomas Barrat // Puteshestvennik. – 1930. – S.6–8.

3. Dann D. Kreschenie Svyatyim Duhom / Dzheymys Dann. – Cherkassy: Kollokvium, 2017. – 12 s.

4. Istoriya evangelskih hristian–baptistov v SSSR – Moskva: VSEHB, 1989. – 622 s. – (399).

5. Kratkaya biografiya I. E. Voronaeva / [V. Koltovich, V. Pavlov, I. Podlesnyiy ta in.]. // Protokol Yubileynogo sobraniya. – 1927.

6. Kreschenie Svyatyim Duhom // Puteshestvennik. – 1925. – №4. – S.3–6.

7. O taynah Duha Svyatogo // Puteshestvennik. – 1927. – №2. – S.4.

8. Oznaky vichnoho zhyttia // Puteshestvennyk. – 1931. – №8. – S.8.

9. Slava Bogu za zhurnal Puteshestvennik // Puteshestvennik. – 1924. – №1. – S.2.

10. Stronstad R. Teologiya Svyatogo Duha v ponimaniі evangelista Luki / Rodzher Stronstad. – Springfild: Life, 2005. – 20 s.

11. Chy prinyali vy Dukha Sviatoho uviruvavshy? Diian.19:2 // Puteshestvennyk. – 1929. – №2. – S.9.

12. Bornovolokov O. The Development of Pentecostalism in Russia and the Ukraine / Oleg Bornovolokov // European Pentecostalism / Oleg Bornovolokov. – Boston: Brill, 2011. – P. 279.

13. Donev D. Ivan Voronaev: Slavic Pentecostal Pioneer and Martyr / Dony Donev. // AG Heritage. – 2010. – P.51.

14. Smolchuck F. From Azusa street to the U.S.S.R // F. Smolchuck. – Arcadia: 1992. – P.13.

Bornovolokov O. V., postgraduate student of the *Culturology department of National Pedagogical Dragomanov University*, teacher of *Ukrainian Evangelical Theological Seminary (Ukraine, Kyiv)*, oleg.bornovolokov@uets.net

Teaching of Evangelical Christians of the Holy Pentecost about Baptism of the Holy Spirit

This article talks about theological aspects of Evangelical Christians of the Holy Pentecost movement since 1924 till 1930. Main emphasis is put on the doctrine of the baptism of the Holy Spirit, which shapes individuality of this confession and makes it distinct from other close movements that comprise the family of Christian Protestantism.

Theological concept of the baptism of the Holy Spirit, taught by one of the Pentecostal movements, called Evangelical Christians of the Holy Pentecost is studied on the basis of different periodicals.

The beginning of the article introduces the content of the subject and reveals general historical and theological identifying aspects of Evangelical Christians of the Holy Pentecost movement in the United States of America. Following chapters deal with the practice of «baptism of the Holy Spirit» in the context of theoretical and practical Theology. In conclusion the table provides comparison of experiences of receiving the baptism of the Holy Spirit within three main Pentecostal movements: Pentecostal Churches Union, Free Churches Union and Evangelical Christians of the Holy Pentecost.

Keywords: Pentecostals, Evangelical Protestantism, Evangelical Christians of Holy Pentecost, Pentecostal (Evangelical Faith) Christians, Evangelical Baptist Christians, Russian Pentecostal Mission, baptism of the Holy Spirit, filling with Holy Spirit, new birth, renewal, repentance.

Борноволок О. В., аспірант кафедри культурології, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, викладач Української євангельської теологічної семінарії (Україна, Київ), oleg.bornovolokov@uets.net

Вчення про хрещення Святим Духом Євангельських християн Св. П'ятидесятниці

Розглядаються теологічні аспекти руху Євангельських християн Св. П'ятидесятниці з 1924 по 1930 рік. Автор акцентує увагу на доктрині «Хрещення Святим Духом», яка формує індивідуальність цієї конфесії і відрізняє

її від інших релігійних рухів близьких за віровченням, які належать до сім'ї Євангельського Протестантизму.

На основі періодичних видань досліджується теологічна концепція хрещення Святим Духом однієї з груп П'ятидесятницьких течій – Євангельських християн святої П'ятидесятниці.

Початок статті розкриває суть предмету дослідження, де проаналізовані загальні історичні та теологічні ідентифікаційні аспекти руху Євангельських християн Св. П'ятидесятниці в Америці. Наступні розділи розглядають практику «хрещення Духом» у контексті теоретичного та практичного богослов'я. У заключній частині статті надано порівняльну таблицю досвіду отримання хрещення Святим Духом християнами трьох п'ятидесятницьких течій: християн віри Євангельської, християн Євангельської віри та Євангельських християн святої П'ятидесятниці.

Ключові слова: п'ятидесятники, євангельські християни св. П'ятидесятниці, християни віри євангельської, євангельські християнські баптисти, хрещення Святим Духом, наповнення Святим Духом, возродження, оновлення, покаяння.

* * *

УДК 21:14

Бредун І. В.,

кандидат філософських наук доцент,
доцент кафедри філософії, Харківський
національний університет будівництва
і архітектури (Україна, Харків), polk@i.ua

ЕСХАТОЛОГІЯ ДОЛІ У ВИМІРІ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ ОРІГЕНА

Автор проводить послідовне виокремлення ідеї Долі у релігійних та філософських поглядах Орїгена. У межах авторської картини світу виявляються словесні рівні теми Долі, культивуються її авторські інтерпретації. Есхатологічні ідеї розглядаються під кутом зору уявлень мислителя про Долю людини та Долю Всесвіту («замкнену в кільце»). Тема есхатології розкривається у контексті індивідуального буття (філософських та релігійних міркувань про душу), в просторі якого осмислюються її додаткові контексти.

Ключові слова: душа, есхатологія, ідея, індивідуальна, Всесвітня, циклічна, смисли.

Реконструкція есхатологічних ідей (мега- та мікро-рівня) різних релігійних традицій світу відкриває шлях до виокремлення та універсалізації цінностей загальнолюдського значення, яким під силу подолати сучасні проблеми «балансуючого» світогляду (у бік наукової картини світу) за рахунок природу та поширення уявлень та знань про засадничі есхатологічні ідеї (доля людини, світу, Всесвіту, вічного життя). Їх розробка заповнює духовні потреби людини у пошуку відповідей на базові питання світоглядного рівня, а саме таємниці людської екзистенції: сенс та мета людського життя; безсмертя душі; життя після смерті (шляхи душі за гробом та ін.); долі людства у глобальних перспективах; що таке гріх та його есхатологічне значення; суд після смерті; путі спасіння (індивідуальні/ загальнолюдські) і т. ін. Як наслідок, есхатологія здійснює корекцію індивідуального світогляду, реанімує інтелектуальний сенс і моральні цінності релігійних доктрин, феномен віри. Переосмислення есхатологічної проблематики стає «механізмом» включення як раціональної, так і ірраціональної складової у картину світу людини для забезпечення індивідуального відчуття «повноти буття», яке відповідає сучасним потребам формування цілісного світогляду нового типу.

Тему есхатології неможна собі уявити без розгляду інтелектуального та філософського слова представника ранньої патристики, засновника християнської філософії Орїгена. Ми продовжуємо історичний аналіз теми Долі у контексті осмислення історії еволюції релігійної свідомості, векторів її розгортання у філософській спадщині

відомого християнського мислителя. Нашою метою стає реконструкція його есхатологічної картини світу.

Ступінь розробленості проблеми. Есхатологічна проблематика пронизувала всі релігійні та філософські системи людства, роботи яскравих авторів західноєвропейської парадигми культури, філософів: Емпедокла, Піндара, Аристофана, Цицерона, Піфагора, Платона, Аристотеля, Плотіна, Порфирія, Прокла, Ямвлиха, Бруно, Лейбніца, Ніцше, Шопенгауера, Юма, Тілліха, Бердяєва та ін.

Нашою метою є необхідність реконструкції есхатологічної моделі світу Орігена, а саме есхатологічних тем у просторі його філософських та релігійних міркувань, відтворення особливостей здійснення есхатологічної ідеї Долі у теологічній свідомості автора, вимірів її розгортання (смыслового навантаження).

У своїх роботах Оріген розкриває уявлення про Всесвіт, його Долю, світоустрій. У цілому світоглядні засади автора збігаються з циклічним світовідчуттям стародавніх часів (античної свідомості). У цьому сенсі його філософію справедливо визначають як особливий вид християнсько-платонічного синтезу. Приступимо до його осмислення.

Мотив Всесвітньої есхатології. Карта Всесвіту. Універсум Орігена знаходиться у стані вічних коловертань, постійного руху та змін. Виходячи з цих міркувань Доля Всесвіту «замкнена» у циклі вічного колообігу буття. Поступове розкриття подібних думок автора приводить нас до розуміння різних форм прояву ідеї есхатологічного навантаження (Всесвітньої есхатології). Останню ми інтерпретуємо достатньо широко. У контексті ідеї Долі вона охоплює все, що стосується існуючого буття (його Долі). А саме, думка автора кружляє навколо різних вимірів втілення теми Долі. Вона торкається умоспоглядань філософа про Долю Всесвіту, тобто розкриває мотиви Всесвітньої есхатології. Окреслює тему індивідуальної Долі людської душі, вимальовує погляди на структуру Вселенського буття (його Долю), оповідає про Долю його представників (навколишнього середовища). Отже, можна сказати, що філософія Орігена презентує розвинену есхатологічну модель світу, ключем до її розкриття стає ідея Долі. Якщо звернутись до філософських систем минулих часів, то стародавня свідомість єгиптян та греків, орфіків та піфагорійців була охоплена темою індивідуальної Долі душі. На відміну від них карта світу Орігена презентує цілісну систему. Саме тому, ми звертаємось до її ретельного осмислення. У попередньому вигляді окреслимо її філософські обрії. Так, Доля душі охоплює божественні та земні виміри її буття. Її шляхи почергово коловертуються, сягають в небесні сфери, потім сходять у фізичні реалії. Богословська свідомість закладає та малює картину Єдиного універсуму в просторі якого все суще живе, існує, дихає. Доля Всесвіту охоплює множинну картину різних її представників та їх Доль. Це Долі індивідуальних душ (земні та небесні), Доля ангелів, Доля святих. Отже, все що живе (духовне і земне) має індивідуальну Долю існування. У цьому контексті ми можемо говорити про перші «кроки» індивідуальних душ, тобто історію їх виникнення та розвитку. У цьому сенсі йде мова також про їх духовну еволюцію. Таким чином, реконструкцію есхатологічної

картини світу Орігена ми зводимо до осмислення означених вимірів розгортання есхатологічних тем у просторі його текстів. Зануримось у їх обрії.

Як зазначалось, філософія Орігена вимальовує вічний Всесвіт через ідею його коловертань. Початок його Долі збігається з його кінцем. Універсум весь час рухається по колу. Як наслідок, неможливо «зафіксувати» на рівні свідомості його окремі фрагменти, тобто колишні Долі. Окрім їх єдиного джерела (Бога). Закладається думка про Єдину Долю універсуму. Як пише автор, адже його початок з'являється з його кінця. Світоустрій складається з духовних та земних сфер буття. Межі між ними примарні. Під кутом зору загального виміру осмислення (Єдиної Долі Всесвіту) філософ писав, що з самого початку існувала блаженна сила. Згодом в ній зародилося зло та неправда. Як результат, вона була приречена на безкінечні втілення, отримала Долю земну. Йде мова про абстрактну Єдину духовну силу. Як і всі істоти вона підкоряється загальному закону, а саме Доля духовних істот вибудовується в залежності від вибору ними добра чи зла. Отже, есхатологічні ідеї Орігена розгортаються через ідею вічного буття у роздумах теолога про небесні та земні коловороти, а саме у його міркуваннях про колообіги душ у просторах Всесвіту. Традиційне (сучасне) тлумачення есхатології як певного кінця світу і т. ін. у полі зору Орігена долається. У його свідомості він нібито і є, але весь час вислизає, або відкладається. Отже, автор пише про певну ілюзорність «кінця». У певному сенсі про незавершеність Доль вічно живих духовних істот.

Згадується думка Платона, який міркував про відсутність зупинки у Всесвіті. Ідея Долі втілюється у небесні та земні виміри свого здійснення. Вона наповнюється буттям безлічі духовних істот, які кружляють у його просторах. Думка Орігена співзвучна античному генію. Він вибудовує розгалужену мережу уявлень про світ духів та людей (їх Долі земні та небесні), про вічну Долю душі, Долю ангелів та демонів. Їх Долі земні та небесні коловертуються, знаходяться у стані вічних переходів з одної форми буття в іншу. Богословська думка розмірковує та оповідає про Долю духовних сутностей, яка здійснюється через безкінечні їх перевтілення. Есхатологічною ціллю їх Долі є повернення до первинного стану (божественного буття). Ця ідея веде нас знову до джерела Долі всіх душ, небесних сфер, духовних істот, а саме до Бога.

Все починається і закінчується у просторі Творця. Доля зірок, Сонця та Луни підпадає під волю Отця. Теологічна свідомість Орігена оповідає про Долю небесних світил. Вона стверджується у словах Бога про заповіді, які Творець призначив небесам. Філософ мислить зірки як духовні та розумні сутності. Він окреслює історію їх виникнення, тобто творіння їх Богом. Теолог писав, що першими Бог створив тіла зірок. Потім Він вклав душі у світила. Під таким кутом зору їх Доля підпорядковується Творцю, божественній волі. А саме, небесні світила (місяць, зорі, небесні сфери) приречені служити Всесвіту, божественному Провидінню. У цьому контексті можна говорити, що вони мають свою окрему Долю. Отже, всі творіння та сили знаходяться в безперервному русі. Саме вони (як проявлені) формують у такий спосіб Долю Єдиного буття.

Індивідуальна есхатологія: вимір індивідуальної Долі душі. У філософських обрядах автора тема Долі розгортається по-різному. Вона проявляється через ідею Долі людських душ та Долі духів, тобто представників божественного світу. Отже, у деяких фрагментах теолога мова йде про індивідуальні Долі, які вписані в Долю Єдиного Всесвіту. Роздуми про долю душ автор починає з думок про їх творіння Богом, про створення Отцем для них духовного тіла. Людські душі отримали небесну «домівку» свого буття. Оріген історію Долі душі продовжує у міркуваннях про моменти її відходу з небесних сфер. За його думкою, Доля всіх душ приречена до переживання станів постійних переходів. Спочатку душі втілюються у земну реальність. Акценти автор робить на духовних станах душ. Філософ оповідає про їх перші «кроки», про духовний вибір, який впливає на їх Долі (їх земні та небесні шляхи). Оріген в своїх текстах писав, що духовні істоти не були створені злими за своєю природою, але від стану блаженного, божественного вони перейшли в протилежний стан буття. Їх охопила жага зла. Наслідком останньої є безкінечні перевтілення душ. Отже, Доля індивідуальних душ складається з земних та небесних шляхів. Ми йдемо за думкою Орігена. Він вважає, що свою Долю (душі), з одного боку, формують самі. З іншого боку, Доля душ усвідомлюється автором як результат певного вибору. Йде мова про «внутрішні» коливання духу, які мисляться автором як «відхід» душі від первісного досконалого стану. Саме вони є причиною її переходів, формують Долю душі, вибудовують шляхи, які ведуть її у земне втілення, фізичне існування. Доля душ складається по-різному. Все залежить від масштабності «відпадиння» від всезагального добра. Так, Доля душ, які частково відпали від блаженного стану продовжується серед людей. Такі душі «виховуються» різними вченнями, які «компенсують» їх духовну недосконалість. Таким шляхом вони повертаються у початковий стан, небесну домівку. Оріген підкреслює, що Долі душі вибудовуються у відповідності до ідеї її досконалості, тобто духовної еволюції. Різноманітність Доль залежить від духовного стану «злету» або «занепаду» душ. Їх духовні якості, бажання, воля конструюють індивідуальну Долю. У залежності від цього Долі душ коловертуються у просторі земного та небесного (як Єдиного буття), досягають вищих божественних сфер, або впадають у нижчі. Оріген стверджує, що немає жодної душі, яка завжди займає певне місце свого перебування. Отже, йде мова про те, що Доля душ завжди знаходиться у стані вічного руху. Потрапивши у вищі сфери, їх Доля може «розвернутись» до протилежних форм та інших видів буття. Кожна духовна істота зводиться (індивідуальними) шляхами з вищих у нижні сфери.

Доля душі актуалізується не тільки в людському тілі, але вона може здійснитись в різних земних тілах. Думка Орігена періодично повертає нас до циклічного відчуття античних часів. З одного боку, йде мова про Долю небесну та Долю земну (сходження душ). З іншого боку, знову актуалізується тема Єдиної неподільної Долі душі, яка проявляється в різних вимірах земного буття (флори і фауни і т. ін.). Автор пише, що душа живих істот блукає серед зірок, небес, кружляє своїми окремими (індивідуальними) шляхами, розгортається в єдиному

польоті душі у просторі Вселенського буття. Знову ми стикаємось з думкою, що Долі душ коловертуються. Отже, індивідуальна Доля душі (всіх духовних істот) описується в уявленнях Орігена про світоустрій. Теолог пише про духовні виміри в межах яких душі переживають різні стани. Кожному з них належить свій стан буття. Доля душі проходить в їх межах. Поступово есхатологічні настрої Орігена вибудовують цілісну есхатологічну модель світу.

Теолог звертається до тексту Святого Письма. Ідея Долі душі (земної) лунає у словах Господа до Єремії: «перш ніж я уклав тебе в утробі, Я пізнав тебе» [Єр.1: 5]. У контексті наших інтерпретацій у даному епізоді мова йде про Долю обраних людей, яка обумовлена законом причини та наслідку, пов'язана з земним їх існуванням. Виходячи з міркувань автора Доля Душ не може здійснюватись поза земною сферою. Вона обов'язково пов'язана з тілесним буттям. Останнє мислиться як певний етап у житті (Єдиної Долі душі), яка втягнута у колообіги всіх душ.

Оріген пише, що шляхи духовних істот ведуть їх до небесного буття. Знову ідея Долі розгортається через міркування про постійні відходи, сходження та повернення душ до їх протилежних станів. На думку Орігена, якщо дух людський перебував у небесному житті, то його Доля у подальшому розгорнеться у земному втіленні. Долі кожної душі не є сформованими, тобто «закритими». Вони залежать від духовного стану душі (її волі, вибору праведного чи гріховного життя). Всі душі підкоряються Єдиним законам Всесвіту. Їх Долі залежать також від їх дій (у земному бутті), тобто відпадіння від універсальних (божественних) основ буття. Модель світу Орігена розгортається в роздумах про ієрархію духовних істот, тобто про структурованість буття, колообертання різних Доль у Всесвіті. Так, він пише, що Всесвіт населяють різні духовні сутності. Всі вони поділені на певні чини. У відповідності до свого вибору їх Доля долучається до божественного, святого, Премудрого, або (навіпаки) їх Доля відпадає від Долі святих Небес. У божественному універсумі немає жодної природи, яка не змогла б змінити свою Долю, а саме перейти з одного стану буття в інший. Доля духів, людей, демонів у певному сенсі будується на загальних засадах. Так, якщо людина була грішною, то в світі духовному може стати демоном (отримати його Долю). Може бути і інакше. Демони можуть (через свою волю) змінити свою Долю небесну та земну. Вони можуть досягти стану ангела. Отже, вічні Долі духовних творінь кружляють між вибором добра чи зла. Їх Доля то «здіймається» у божественне буття або спадає до зла. Земну Долю кожної душі супроводжують муки та страждання. Тільки в такий спосіб вона може досягти ангельської Долі (чину та гідності). Долі земні підпорядковуються божественному закону справедливості. Під його егідою існує Всесвіт [2].

Таким чином, Доля духів підпадає під певну структуру, божественну ієрархію. Остання упорядковує Всесвіт. На думку теолога, кожен ангел чи дух займає посаду відповідно своєму служінню. Відповідно до Вселенського закону визначається наступна Доля душі, її місце у стрункій системі духовного буття. Нами зазначалось, що духовна досконалість досягається через вільний вибір людської душі вектору її еволюції, який

у перспективі визначить її подальшу Долю. Тут йде мова не виключно про сферу наступного перебування душі (у Царстві Божому), але підкреслюється ідея її подальшої Долі земної. Божественні закони керують духовними реаліями та Долями світу речей. Черговий раз підкреслимо, що останні підпорядковуються закону справедливості, який набирає вселенського значення. Він діє у відповідності з законом причини та наслідку, який вибудовує Долі духів, Долі душ та Долю Всесвіту. У цьому контексті тема Долі Єдиного буття здійснюється через індивідуальні Долі різних духовних сутностей. Останні формують його змістовну структуру. Так, автор пише, що душі втілюються у земне буття в різні тіла земних створінь безліч разів. Оріген вказує, що є душі, які вибирають свою майбутню Долю. Але, є і такі, яких небеса втілюють насильно (проти їх бажання) у відповідності до їх заслуг. На служіння душа також може бути призваною поза її волі. З точки зору Орігена Святе Письмо розкриває її небесні та земні шляхи, презентує виміри здійснення теми Єдиної Долі індивідуальної душі, яка підпорядковується (зазначалось вище) закону причини та наслідку. Так, Оріген говорив, що людина, яка призначена у земному житті бути благородною, але прожила життя у гріху, у наступній своїй Долі (земній) стане вести існування безчесне [2]. Теолог далі пише. В писанні сказано, що «в великому домі знаходиться посуд не тільки золотий та срібний, але й дерев'яний та глиняний, і одні посудини на честь, а другі на нечесть. Отож, хто від цього очистить себе, буде посуд на честь, освячений, потрібний Володареві, приготований на всяке добре діло» [2 Тим. 2.20–2.21]. Ці думки автора розкривають Долю душі, яка еволюціонує через земні (Долі) шляхи. На думку Орігена, у їх межах людина очищується.

У контексті ідеї справедливості та коловертань Доль людських душ Оріген говорив, що Доля бідних та незнатних людей у наступному житті може змінитися. Майбутні їх Долі (земні) зміняться. Настане час, коли вони стануть займати краще становище. Теолог аргументує, що божественний закон Відплати керує Долями душ, «редагує» їх. У залежності від недосконалості душі вона повертається у земне існування. Якщо вона духовно не розвивається, то може отримати Долю, яка на протязі довгого часу отримує життя в грубих тілах.

Доля вищих істот. Оріген стверджує думку про безсмертність всіх душ Всесвіту. У цьому сенсі ідея Долі стає атрибутом їх життя. Окремою гілкою розвитку богословської свідомості (есхатологічної моделі світу) виступає тема Долі інших представників божественного буття. У певному сенсі можливо проілюструвати цю тему на роздумах автора про божественне втілення Христа. Автор писав, що Ісус народжений від Отця. Він служив Йому раніше ніж з'явився світ. З одного боку, закладається ідея небесної Долі Христа. З іншого боку, теолог оповідає про його Долю земну [2].

Таким чином, Оріген окреслює Долю досконалих душ. Вона веде їх час від часу у земне існування. Їх земна Доля має свою мету. Такі душі сходять з певними цілями, а саме служіння світу. Оріген вказував, що в Святому Письмі йде мова також про сходження святих отців в Єгипет (у світ земний). Їх Доля вибудовується у залежності від волі та промислу Божого. Як правило,

йде мова про духовне виховання душ, роду людського, їх спасіння. Безперечно стає Доля ангелів, які отримали божественне призначення служити людям і Всесвіту, тобто небесному та земному.

Велика есхатологія (вимір земного буття у масштабах Єдиного): додаткові обрії. Зазначене вище окреслює виміри розгортання теми Долі у просторі релігійної свідомості Орігена. Тема Долі (як зазначалось) стосується всього сушого буття. Есхатологічна карта світу Орігена охоплює тему Долі душ у кінці часів, Космосу.

У Всесвіті існує безліч різних світів, яким належить окрема Доля існування, індивідуальний стан. Долю світів складають їх трансформації, переходи. Доля Всесвіту «замкнена» в кільце вічного втілення духовного початку у фізичну реальність. Йде мова про вічне життя, яке проявляється, пронизує тілесну світобудову, фізичну реальність. Матерія, на думку Орігена знаходиться у процесі постійного руху, змінюється. Речі складаються (умовно) з Долі різних стихій, які коловертуються. Це стихії землі та води, повітря та тепла. Вогонь, повітря, земля та вода весь час взаємодіють, вибудовують Долю Земну.

Останні Долі Всесвіту пов'язані зі зміною небес. Віддзеркаленням їх Долі стає і Доля Землі (фізичної реальності). Отже, матерія не загине, але перетвориться, стане іншою. Наступить час очищення. Доля всіх істот приведе їх до джерела життя, тобто до Бога [2]. Отже, далі Оріген оповідає про «кінець» часів, тобто розмірковує у межах Всесвітньої есхатології. Есхатологія Орігена «крокує» через роздуми автора про воскресіння мертвих в кінці часів. Вектор індивідуальної есхатології переростає у іншу систему координат мислення теолога. У кінці часів тілесне буття буде знищене. Отже, отримує своє продовження ідея Долі небесної. Він говорить, що настане мить, коли Господь випустить всі душі. Кожна з них знайде своє місце та певний духовний стан. В ньому духовні сутності будуть перебувати у небесному світі. Небесна Доля душі актуалізується через зміни, які з нею відбудуться. Оріген пише про душевні тіла, які трансформуються, стануть духовними. Апостол говорив, що всі зміняться (Кор. 15: 51) [1]. Долі земні приведуть душі до Долі Небесної. Божественний світ стане місцем перебування всіх духовних істот. У світогляді Орігена кінець уподібнюється початку, «змикається» (співпадає) з ним. У кінці часів все переїде до стану в якому все перебувало до всього існуючого (земного буття), тобто до духовного. Все повернеться до часу гріхопадіння Адама, коли Адам ще не пізнав добра і зла.

Таким чином, воскресіння у кінці часів відбудеться як духовне (у ефірному тілі). Доля істот йде через очищення та духовну трансформацію. Воскресіння тлумачиться автором як певний поступовий процес. Він стосується Долі світу, його еволюції. А саме, головною метою останнього є духовна еволюція всіх сутностей. Вона відбувається поступово шляхом духовного розвитку кожної душі окремо. Формується думка про значущість індивідуальної Долі кожної індивідуальної душі, яка у певному сенсі складає Долю існуючого Всесвіту та їх представників. Єдиним шляхом спасіння є перехід у стан духовного тіла, яке відкриє можливість з'єднання душ з Богом. В есхатологічній моделі світу

Орігена ідея Долі мислиться різновимірно. 1. Як Єдина Доля (кожної індивідуальної душі). 2. Єдина Доля для Всього Творіння, Всесвіту. У межі ідеї Долі закладається тема вибору духовних істот, їх духовного розвитку. Саме ці складові впливають та в змозі змінити Долю людської душі, сприяють їх поверненню у небесні реалії, до свого Першоджерела.

Новий «подих» Всесвіту. Есхатологічна модель світу Орігена, з одного боку, змальовує «кінцеві» Долі індивідуальних душ та світу. З іншого боку, укорінює ідею вічного життя, яке має своє подальше продовження через певний час (Вселенської тиші). Отже, Доля Всесвіту складається з його періодичних «згортань» та відновлень. Під таким кутом зору його Доля (та Доля духовних сутностей) не припиняється, а переходить у певний стан латентного буття в позаземних реальностях божественного світу. Причиною відновлення фізичного буття стає недосконалість душ, яка знову може проявитись. В такому випадку все починається з «нового паперу». Доля світу актуалізується, а він знову наповниться новими формами життя, душами. Доля земних тіл почне нове коло свого існування [2].

Таким чином, цілісна модель світу Орігена презентувала розгорнуту картину Долі душ та Всесвіту. Вона культивує ідею вічного життя, яке коловертється. У кінці часів повертається на своє коло безкінечних існувань. Змістовно йде мова не про припинення існування, а про певний перехід (паузу) від однієї форми буття до іншої (розтягнутий у часі та просторі), який обумовлений необхідністю духовної еволюції.

Резюме. Есхатологічні мотиви стародавніх часів отримали свій розширений розвиток у вимірі філософської (теологічної) думки Орігена. Сміслові виміри ідеї Долі отримали свій логічний розвиток та оформлення в свідомості автора. Тема Єдиної Долі презентується як атрибут думки богослова, а Доля стає принципом прояву універсального життя. Доля Всесвіту складається з різних станів людини та світу, «замкнена» в кільце вічних коловертань. Ідея Долі поступово набирає універсальності її осмислення. У ході еволюції релігійної думки «зерна» есхатологічних тем та ідей автора проростуть та увійдуть у трансформованому вигляді в есхатологічні системи релігійних систем майбутнього.

Список використаних джерел

1. Біблія. Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Из мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена. Українське біблійне товариство. – К., 1991. – 1255 с.
2. Ориген. О началах / Ориген; [пер. с лат.]. – СПб.: Амфора, 2000. – 382 с.

References

1. Bibliya. Knyhy Svyatoho Pysma Staroho y Novoho Zapovitu. Iz movy davnoyevreyskoyi ta hretskoyi na ukraïnsku nanovo perekladena. Ukrayinske bibliyne tovarystvo. – K., 1991. – 1255 s.
2. Oryhen. O nachalakh / Oryhen; [per. s lat.]. – SPb.: Amfora, 2000. – 382 s.

Bredun I. V., PhD, associate professor, Kharkiv National University of Construction and Architecture (Ukraine, Kharkiv), polk@i.ua

Eschatology of Fate in the dimension of theological Origen's thoughts

In the article, the author carries out a consistent selection of the ideas of Fate in the religious and philosophical views of Origen. Within the limits of the author's picture of the world there are semantic levels of the themes of the Fate, cultivating

its author's interpretations. Eschatological ideas are considered from the perspective of the thinker's ideas about the Fate of Man and the Fate of the Universe («locked in the ring»). The theme of eschatology is revealed in the context of individual being (philosophical and religious considerations of the soul), in which space its additional contexts are conceived.

Keywords: soul, eschatology, idea, individual, Worldwide, cyclic, meanings.

* * *

УДК 1(477)(091):[323.39+316.344.42]

Грибовська М. В.,
аспірантка кафедри історії філософії,
Львівський національний університет
ім. І. Франка (Україна, Львів),
maryana2409@ukr.net

ЕЛІТА ЯК СУБ'ЄКТ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ДОКТРИНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

Розглянуто філософські погляди В. Липинського щодо місця та значення вітчизняної провідної верстви у державотворчому процесі. З'ясовуються функції, завдання та міра відповідальності національної еліти в суспільстві, досліджується її структура, основні риси та роль у розвитку нації та держави, аналізуються особливості становлення національної еліти. Охарактеризовано основні складові національного характеру аристократії. Показано роль еліти у суспільно – політичній сфері. Роль правлячої політичної еліти надзвичайно важлива в будь-якій державі й особливо актуалізується на етапах становлення або трансформації тієї чи іншої системи. Саме тому, дослідження елітарної концепції В. Липинського є актуальною в Україні, відносно молодій державі, яка переживає складний період переоцінки цінностей.

Ключові слова: аристократія, держава, еліта, інтелігенція, народ, нація, провідна верства.

Втративши власну державу ще за княжих часів, український народ постійно прагнув відродити свою націю та повернути територію. Ідеї української державності досить активно розроблялись у середовищі української інтелігенції наприкінці XIX – початку XX століття. Мислителі вважали за свій обов'язок формувати національну свідомість українського народу, всебічно сприяти усвідомленню ним необхідності здобуття незалежної держави. Спираючись на патріотичні почуття, ідеологи прагнули об'єднати всі верстви і класи суспільств для відстоювання інтересів народу. У цій боротьбі українського народу чільне місце належить В'ячеславу Казимировичу Липинському.

Поряд з ідеями державності органічно стояло питання образу провідника нації. В переломні моменти історії роль еліти приваблює дедалі більша увага вітчизняних і зарубіжним дослідникам. Для українців, як і для інших недержавних народів без чітко вираженої еліти, виникнення почуття національної солідарності було можливим лише на основі усвідомлення спільності культурних, мовних і ментальних характеристик. Народ прагнув віднайти, розпізнати ту людину, яка об'єднає його і допоможе здобути незалежність.

Попри численні дослідження, питання щодо образу української еліти залишається актуальним. Особливо через те, що літературна спадщина проаналізована переважно із загальнотеоретичної точки зору. Натомість, ми спробуємо проаналізувати саме елітаристський аспект його наукових розробок.

Відповідно до цього постає *мета дослідження*: а) описати ідеї та погляди мислителя в даній проблематиці; б) розкрити зміст національного ідеалу як основи духовного поступу нації; в) визначити особливості взаємозв'язків провідної суспільно-політичної, ідейної та духовної верстви і широких народних